

KORT BEZOEK AAN NORFOLK

door

Ch. F. TROMP MEESTERS

Bij voorafgaande bezoeken aan Engeland werd ik bekoord door het parkachtige landschap en de buitengewoon talrijke grillige en vertakt-uitgroeiende bomen en boomgroepen, vooral van de loofhoutsoorten, zowel langs de wegen als in bossen en parken. Dit jaar had ik het geluk een introductie te krijgen voor het bezoeken van naaldhoutbossen en een Forester Training School nabij Thetford. Uit erkentelijkheid voor de genoten gasvrijheid, voel ik mij gedrongen om, althans een indruk van hetgeen mij werd geboden, ook anderen te geven, al ben ik er mij van bewust weinig nieuws te kunnen vertellen, omdat in de Mei- en Julinummers van 1947 van dit tijdschrift zoveel deskundiger en vollediger inzichten werden gegeven. Mocht een der lezers de gelegenheid hebben een bezoek aan de Engelse bebossingen te brengen, dan kan ik hem sterk aanraden om, evenals ik, die berichten van tevoren behoorlijk te bestuderen.

Wat betreft het mooie en parkachtige loofhout wil ik merkwaardigerwijze eerst nog vermelden, dat het mij in ons land bij bezoek van Engelse leken (dus natuurliefhebbers en geen bosbouwers) is opgevallen, dat zij algemeen vol bewondering voor onze zoveel slankere wegbepantingen en lanen zijn. Hieruit blijkt wel, dat het schoonheidsbegrip toch iets zeer betrekkelijk is en ten opzichte van het landschap vaak meer vraagt naar afwisseling en het vreemde; dan naar een vast omljnd doel. Hoe is het anders te verklaren, dat Nederlandse bosbouwers met genoegen aan de ongesnoeide, grillige Engelse beplantingen denken (daarbij het economisch belang terzijde stellend) en de Engelse natuurliefhebbers de slanke Nederlandse gesnoeide bomen, die vooral vanwege de productiviteit voor het hout en de landbouwgrond daarnaast, bij ons zo verpleegd worden, bewonderen? De Engelse bosbouwer is bepaald jaloers op onze mentaliteit, die meebrengt, dat wij bijna elke boom om de houtkwaliteit verplegen en snoeien, en ten slotte hakken als ze „rijp” zijn. Bepaald zeer opvallend is, dat in Engeland op vrij uitgebreide schaal van eiken en iepen, maar ook van beuken en andere grote bomen, als ze topsterfte krijgen door onderdom of ziekte, de dode takken worden afgezaagd, soms tot dikke hoofdgesteltakken van een halve meter doorsnee, waarbij werkelijk dikwijls de boom na die operatie enig herstel van gezondheid vertoont en vaak nog tientallen jaren lang de decoratieve functie vervult met een massa waterlot, dat soms nog heel aardig tot takken uitgroeit. Dat er ook nu nog zelfs hier en daar volslagen dode bomen het landschap ontsieren (wat 10 à 20 jaar geleden helemáál geen uitzondering was) is ook wel treffend.

Wat ik zou willen vertellen over de naaldhoutbossen nabij Thetford, ongeveer 80 km ten Noorden van Harwich, is slechts een aanvulling op het vele, dat hierover in de genoemde tijdschriftartikelen van 1947 werd

bericht. Natuurlijk is er in die 3 jaar weinig veranderd. Het personeel, en het plantmateriaal voor uitbreiding van het bosareaal, was schaars en het beschikbare terrein in die omgeving practisch geheel beplant. Daar komt bij, dat juist nog een zeer groot terrein (naar ik meen ongeveer 8000 ha), gedeeltelijk het gebied van de boswachterijen omvattende, als militair oefeningsterrein volstrekt werd afgesloten. De bewoners der in dat terrein ontruimde gehuchten, mogen nu nog steeds niet terug keren en het bosbouwperoneel mag het slechts 2 of 3 weken van het jaar, voor de dunning het niet vernielde jonge bos betreden. Wanneer en op welke wijze in dat terrein het herstel weer zal kunnen worden aangepakt, is geheel onzeker. In de omgeving liggen tientallen enorme vliegvelden, die natuurlijk voor het overgrote deel ongebruikt zijn, maar blijkbaar toch in reserve worden gehouden.

De bezwaren van de eenzijdige aanleg met overheersend groveden van weinig verschillende leeftijd, worden natuurlijk heel goed beseft en betreurd. Ook is men over het optreden van wortelzwam (*Fomes*) nog lang niet gerust. De dennenlotrups heeft voorts vrij veel kwaad gedaan en is nog niet verdwenen. Juist door de ruime planting bestaat er te weinig mogelijkheid de aangetaste bomen tijdig te verwijderen, want als er ontijdig veel ruimte komt, schijnt de buitengewoon slank opgroeiende den toch wel de neiging te krijgen te veel in de breedte te gaan.

De gebruikte groveden heeft een bijzonder slanke en ook in de jeugd vlugge lengtegroei, die het mogelijk maakt op 1,35 m (of zelfs iets meer) in het vierkant te planten, in terrein, dat vrij dicht bezet is (en soms héél dicht) met varens, gras en heide. Ik vroeg mij af of deze grovedennenvorm bij ons te lande wel is geprobeerd, of dat die hier niet geheel heeft voldaan. Ik kreeg de indruk dat Engeland, waar de zaadoogst op jonge leeftijd plaats vindt, wel een gedeelte van het gewonnen zaad zou kunnen en willen afstaan, daar de export van alle mogelijke artikelen bijna vóór de nationale voorziening gaat en omdat dan tevens een toekomstbelang voor de afzet zou zijn gediend. De reden voor het ruime planten schijnt te zijn geweest, dat er niet zoveel behoefte aan jong dunningsmateriaal bestond. Thans werd mij echter meegedeeld, dat ook in Engeland, althans in de Staatsbossen de dunste stokken, zelfs bloemstokken en zeker bonenstokken en klaverruiters, vlot kunnen worden verkocht, mede dank zij een centrale houtsorterings- en verkooporganisatie.

Bij de 2 houtvesters, die mij voorlichting gaven, scheen overigens wel het gevoel te overheersen, dat de groveden ook op vrij arme terreinen, naar Engelse begrippen, niet als een ideale, maar als een pionier-houtsoort moest worden beschouwd. Na deze houtsoort krijgt men pas werkelijk bos en werkelijke bosgrond met loofhout, althans met andere meerrijzende houtsoorten. Maar een heel groot bezwaar voor deze cultuur blijven de hevige nachtvorsten, waaraan het district lijdt. Er is in de laatste 20 jaren nog in elke maand flinke nachtvorst geconstateerd, dus ook wel in Juni, Juli en Augustus, al komt dat natuurlijk lang niet elk jaar voor. Daardoor is dan ook de brede singel van loofhout langs de hoofdwegen totaal mislukt, zodat men tot inboeten met groveden is overgegaan. Geheel buiten verwachting heeft die verspreide groveden als scherm voor het loofhout der singels gediend, en heeft nu na ongeveer 15 jaren het loofhout in die singels toch zijn kans gekregen. Hetzelfde heeft zich ook op de weinige met loofhout of in menging aangeplante

percelen voorgedaan. Men hoopt nu door dat scherm van dennen, later een tweede generatie van zuiver loofhout te kunnen kweken. Tot op grotere hoogte dan ongeveer 4 meter treedt geen vorstbeschadiging op aan het loofhout.

Het opsnoeien op ongeveer 15 jarige leeftijd, bij de bestaande ruime aanplant vergt behoorlijk scherpe gereedschappen en kan allerminst met het afslaan van dode takken in onze dichte beplantingen, worden vergeleken. De wijze waarop dit vlak afhakken van behoorlijk dikke takken (alleen de dode) zonder enige beschadiging geschiedt, verdient alle bewondering voor de vakkennis; het geschiedt met een bijl.

Ik was de gast van het hoofd van een Forester Trainings School en hoorde daarvan, dat dit soort scholen nu nog practisch uitsluitend met gedemobiliseerde soldaten werken, waarbij op de voor-opleiding, niet wordt gelet. De moeilijkheid is nu die mensen van ongeveer 25 jaar oud, zij het in zekere vrijheid, aan een schoolse opleiding en regelmatige werkkring te wennen. Na een tweejarige opleiding moet de praktijk uitwijzen of zij alleen in de laagste, dan wel in de middelbare of hogere rangen zullen deugen, waarbij dan eventueel de Universiteit kan worden ingeschakeld. Waarschijnlijk zal reeds dit, of anders in het volgende jaar, met jongere gedemobiliseerden, die slechts een jaar of 2 in dienst zijn geweest, kunnen worden begonnen, men hoopt, dat dan minder moeilijkheden zullen worden ondervonden dan met 5 jaren of langer gemobiliseerden. De oudere, naar mijn indruk en informatie zeer ervaren, particuliere houtvester, die bij mijn bezoek mede als gast en *trait-d'union* optrad, was het met het hoofd van deze school wel eens, dat de practische kijk en ervaring van de afgestudeerden der Universiteit nog wel eens heel veel te wensen over lieten. Of dit oordeel geheel gerechtvaardigd is, of, dat dit voor een groot gedeelte uit de grote voorliefde van de Engelsman voor de opleiding in de praktijk voortvloeit, kan ik natuurlijk niet beoordelen.

Het meer genoemde hoofd van de school sprak er zijn twijfel over uit, dat het gestelde doel: 2.000.000 ha productief bos te verkrijgen, bereikbaar zou zijn, nu het de landbouw zoveel beter gaat en het verkrijgen van nieuwe terreinen moeilijker wordt. Interessant is in dit verband dat een vooraanstaand landbouwer, directeur van een Landbouwmaatschappij en vroeger landbouwconsulent in hetzelfde Graafschap, mij te kennen gaf, dat hij met zijn collega's meent, dat de bosbouw tussen 1920 en 1940 reeds de hand gelegd heeft op vele terreinen, die beter voor de landbouw konden worden bestemd. Deze zouden zeker ook niet in handen van het Staatsbosbeheer zijn gekomen, als de crisis van die jaren en de daaraan voorafgaande periode van landbouwverwaarlozing, die gronden toen niet abnormaal goedkoop en onproductief hadden doen zijn. Hierbij moet worden bedacht, dat volgens mijn inlichtingen, het bouwen weiland of boerderijen thans aldaar \pm £ 200,— à £ 250,— (à f 10,50) per ha kost, tegen \pm £ 50,— per ha (à f 12,—) in 1938.

Het is voor ons opvallend, dat een boscigenaar in Engeland nog volkomen gerechtigd is (en er ook wel toe over gaat) bos te vellen en de grond daarna te bestemmen voor landbouwdoeleinden.

Ik hoop hiermede enkele indrukken van mijn reis te hebben weergegeven, mogelijk als opwekking om eens een bezoek aan de omgeving van Harwich te brengen; er is daar heel wat te zien en men wordt er zeker gastvrij ontvangen.